

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών

Ο Συλλογικός Ναρκισσισμός σε Σχέση με τον Δεξιόστροφο Λαϊκισμό και την Απειλή κατά της Δημοκρατίας

Κωνσταντίνος Κανάκης
Λυδία Μουρογιάννη
Τσαμπίκα Παπαδοπούλου

Τμήμα Ψυχολογίας
ΨΧ116: Πολιτική Ψυχολογία
Χειμερινό Εξάμηνο 2024-2025
Καθηγητής Βασίλης Παυλόπουλος

Κύριο Θέμα

Πώς συνδέεται ο συλλογικός ναρκισσισμός με τον δεξιόστροφο λαϊκισμό;

Συνιστούν ο συλλογικός ναρκισσισμός και ο δεξιόστροφος λαϊκισμός απειλή για τη δημοκρατία;

Περιεχόμενα

Εισαγωγή

Συλλογικός Ναρκισσισμός

Δεξιόστροφος Λαικισμός

Απειλή της Δημοκρατίας

Take Home Messages

Εισαγωγή

Συλλογικός Ναρκισσισμός

Ορισμός και Ιστορική Προέλευση

- Ο Συλλογικός Ναρκισσισμός ορίζεται ως το αίσθημα μεγαλείου και μοναδικότητας μιας ενδο-ομάδας για την ίδια και συγχρόνως το αίσθημα δυσαρέσκειας λόγω της μη αναγνώρισης αυτών.
- Πρόκειται για μία αντανάκλαση του ναρκισσισμού του κάθε ατόμου-μέλους της ενδο-ομάδας προς τους άλλους.
- Οι ρίζες του βρίσκονται στην ψυχαναλυτική προσέγγιση.
- Πρώτη φορά μελετήθηκε από μελετητές της Σχολής της Φρανκφούρτης (Adorno, Fromm). Αφορμή στάθηκε η επικράτηση του δεξιού λαϊκισμού στη Γερμανία του 1930 (Adorno, 1997· Fromm, 1964, 1980).

Ανάπτυξη και πολιτική πρακτική

- Ο συλλογικός ναρκισσισμός αναδύεται σε απαιτητικές καταστάσεις, οι οποίες υπονομεύουν την αυτοαξία και την ικανοποίηση από τη ζωή.
- Σύμφωνα με τους Tajfel και Forgas (1981), οι διομαδικές διακρίσεις δομούνται στην καθολική ανάγκη για θετική αυτοαξία.
- Τα χαρακτηριστικά που θαυμάζουν περισσότερο τα μέλη της ομάδας είναι αυτά στα οποία υπολείπονται (Adorno, 1997).
- Συνδέεται με τακτικές αυτοεξυπηρέτησης στην πολιτική (Putnam et al., 2018· Zaromb et al., 2018· von Hippel, 2018).
- Αποτελεί ισχυρό προγνωστικό παράγοντα της υποστήριξης λαϊκιστικών κινημάτων και ηγετών (Albright, 2018).

Δεξιόστροφος Λαϊκισμός

Ορισμός Λαϊκισμού και Σημείο Συνάντησης με Συλλογικό Ναρκισσισμό

- Διαχωρίζει την κοινωνία στους κοινούς, "ηθικούς" πολίτες και στις "διεφθαρμένες" ελίτ και τους πολιτικούς οι οποίοι εξυπηρετούν ιδιοτελή συμφέροντα.
- Οι λαϊκιστές υπόσχονται να επαναφέρουν το χαμένο εθνικό μεγαλείο σώζοντας τον απλό λαό από την διαφθορά των ελίτ που δεν εξυπηρετούν τα συμφέροντά του, προσιδιάζοντας στην δεξιά ιδεολογία (Mudde & Kaltwasser, 2018).
- Συγχρόνως, στο σημείο αυτό ο λαϊκισμός συναντάται με την έννοια του συλλογικού ναρκισσισμού, μεταβλητές που αλληλοσυσχετίζονται (Keenan & Golec de Zavala, 2021).

Πώς λειτουργεί ο Λαϊκισμός και ο Συλλογικός Ναρκισσισμός

- Ο συλλογικός ναρκισσισμός θέτει τις βάσεις για την καλλιέργεια λαϊκιστικών στάσεων.
- Οι λαϊκιστές ηγέτες συσπειρώνουν την ενδο-ομάδα και κινητοποιούν τα μέλη της ενεργοποιώντας τις συλλογικές ναρκισσιστικές πεποιθήσεις τους (Golec de Zavala & Keenan, 2021· Mols & Jetten, 2020).
- Χρησιμοποιούνται ως εφιαλτήριο για την καταπολέμηση εξω-ομάδων που παρεμποδίζουν την εγκαθίδρυση του εθνικού ιδεώδους.
- Η συνοχή της ενδο-ομάδας την ωθεί σε δράση και μάλιστα ενάντια σε δημοκρατικές διαδικασίες οι οποίες εκλαμβάνονται ως απειλή για την επίτευξη του στόχου (Keenan & Golec de Zavala, 2021).

Απειλή κατά της Δημοκρατίας

Η περίπτωση της Ουγγαρίας (Lantos & Forgas, 2020)

- Το πρώτο μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης το οποίο χαρακτηρίζεται ως μη δημοκρατικό και η μόνη χώρα της οποίας ο Τύπος θεωρείται μερικώς ελεύθερος.
- Η κυβέρνηση Όρμπαν εγκαθίδρυσε ένα αντιφιλελεύθερο πολιτικό καθεστώς, που ασκεί έλεγχο σε δικαιοσύνη και ΜΜΕ και ψήφισε σύνταγμα το οποίο εξασφαλίζει μακροχρόνια την εξουσία του.
- Πολιτική προπαγάνδα της βρίσκει έδαφος σε συλλογικές ναρκισσιστικές πεποιθήσεις.
- Οι πεποιθήσεις των Ούγγρων προκύπτουν από την τραυματισμένη εθνική ταυτότητα τους η οποία δημιουργήθηκε από την αίσθηση ότι ιστορικά έχουν δεχθεί άδικη μεταχείριση.

Εκλογή Donald Trump και Brexit

- Ο συλλογικός ναρκισσισμός ήταν δεύτερος πιο ισχυρός παράγοντας πρόβλεψης ψήφου υπέρ του Donald Trump.
- Χρησιμοποιούσε συνθήματα που έδειχναν προοπτική για την ανάδειξη του χαμένου μεγαλείου της Αμερικής (Keenan & Golec de Zavala, 2021).
- Οι πολίτες αποδέχονταν και προέβαιναν σε μη δημοκρατικές πρακτικές λόγω της κατάρρευσης της ιδανικής εικόνας και ανάπτυξης που είχε δημιουργηθεί.
- Στην περίπτωση του Brexit, οι Βρετανοί θεωρούσαν ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση δεν αναγνώριζε την αυτονομία και το υψηλό κοινωνικό και οικονομικό status του έθνους.
- Σημαντικός παράγοντας η μετανάστευση: Μεγαλύτερος έλεγχος των συνόρων, απειλή ασφάλειας και οικονομίας της χώρας από τις εξωομάδες (Golec de Zavala et al., 2017).

Take Home Messages

Σύνοψη

- Ο συλλογικός ναρκισσισμός θέτει τις βάσεις για την ανάπτυξη και επικράτηση λαϊκίστικης ρητορικής.
- Ο λαϊκισμός συγκροτεί ομάδες με ισχυρή συνοχή και συνεκτική εσωτερικευμένη, από τα μέλη τους, ταυτότητα.
- Ο συλλογικός ναρκισσισμός και ο λαϊκισμός συναντώνται στο σημείο της απαξίωσης των δημοκρατικών διαδικασιών οι οποίες φαίνονται ως εμπόδιο για την παγίωση του εθνικού ιδεώδους.
- Διαφαίνεται πως στις σύγχρονες κοινωνίες οι λαϊκιστές ηγέτες δεν διστάζουν να καταστρατηγήσουν βασικές αρχές του δημοκρατικού πολιτεύματος αυξάνοντας την απειλή για την δημοκρατία.

Βιβλιογραφία

Adorno, T. W. (1997). *Aesthetic theory*. A&C Black.

Albright, M. (2018). *Fascism: A warning*. Harper Collins Press.

Forgas, J. P., & Lantos, D. (2020). Understanding populism: Collective narcissism and the collapse of democracy in Hungary. In J. P. Forgas, W. D. Crano, & K. Fiedler (Eds.), *Applications of social psychology: How social psychology can contribute to the solution of real-world problems* (pp. 267–291). Routledge/Taylor & Francis Group.

Fromm, E. (1964, January 4). Creators and destroyers. *The Saturday Review*, pp. 22-25.

Golec de Zavala, A., Guerra, R., & Simão, C. (2017). The relationship between the Brexit vote and individual predictors of prejudice: Collective narcissism, right wing authoritarianism, social dominance orientation. *Frontiers in Psychology*, 8, 2023.

Golec de Zavala, A., & Keenan, O. (2021). Collective narcissism as a framework for understanding populism. *Journal of Theoretical Social Psychology*, 5(2), 54-64.

Keenan, O., & de Zavala, A. G. (2021). Collective narcissism and weakening of American democracy. *Analyses of Social Issues and Public Policy*, 21(1), 237-258.

Βιβλιογραφία

- Mols, F., & Jetten, J. (2020). Understanding support for populist radical right parties: toward a model that captures both demand-and supply-side factors. *Frontiers in Communication, 5*, 557561.
- Mudde, C., & Rovira Kaltwasser, C. (2018). Studying populism in comparative perspective: Reflections on the contemporary and future research agenda. *Comparative political studies, 51*(13), 1667-1693.
- Putnam, A. L., Ross, M. Q., Soter, L. K., & Roediger III, H. L. (2018). Collective narcissism: Americans exaggerate the role of their home state in appraising US history. *Psychological Science, 29*(9), 1414-1422.
- Tajfel, H., & Forgas, J. (1981). Social categorization: Cognitions, values and groups. In J. Forgas (Ed.), *Social cognition: Perspectives on everyday understanding* (pp. 113–140). Academic Press.
- von Hippel, W. (2018). *The social leap*. Harper Collins.
- Zaromb, F. M., Liu, J. H., Páez, D., Hanke, K., Putnam, A. L., & Roediger III, H. L. (2018). We made history: Citizens of 35 countries overestimate their Nation's role in world history. *Journal of Applied Research in Memory and Cognition, 7*(4), 521-528.